

POPULARNONAUKOWE STRESZCZENIE PROJEKTU

Celem projektu jest zrekonstruowanie historycznego i aktualnego uzasadnienia (*ratio legis*) dla ochrony interesów rodziny spadkodawcy przed jego arbitralnością w dysponowaniu majątkiem *mortis causa*. Chodzi o centralne dla prawa rodzinnego i w szczególności prawa spadkowego pojęcie „solidaryzmu rodzinnego” oraz „zasługujących na ochronę interesów majątkowych rodziny”. Nie ulega bowiem wątpliwości, że uzasadnienie to zmienia się i jego tradycyjne rozumienie nie odpowiada już aktualnym oczekiwaniom w tym zakresie. Potrzeba ochrony z jednej strony, zderza się z koniecznością zapewnienia autonomii woli samego spadkodawcy. Obie wartości wymagają stosownego, odpowiadającego wymogom czasów zdefiniowania i wyważenia. Stąd pojawia się potrzeba wnikliwej analizy stosowanych na świecie rozwiązań (z jednej strony, samego modelu: zachówek, rezerwa, systemy alimentacyjne i wiele pośrednich, mieszanych, z drugiej zaś instytucji „dopełniających”: wydziedziczenie, prawo do zamieszkiwania po śmierci spadkodawcy, zrzeczenie się dziedziczenia, zrzeczenie się zachowku) dla określenia spektrum dostępnych figur prawnych, ich zalet oraz ograniczeń, ale przede wszystkim dla uchwycenia identyfikowanego w tych porządkach prawnych *ratio legis*. Właśnie to uzasadnienie budzi największe wątpliwości i spotyka się z różnymi odpowiedziami. W wielu krajach toczona jest intensywna dyskusja w tym zakresie. Podejmowane są interesujące poszukiwania ustawowe. W Polsce pilna potrzeba zrekonstruowania *ratio legis* jest wprawdzie sporadycznie sygnalizowana, szczególnie wówczas, gdy przed judykaturą pojawia się kolejne wyzwanie, jednak dyskusja ciągle nie została rozpoczęta. Tymczasem ten głęboko teoretyczny problem rzutuje na wiele praktycznie doniosłych odpowiedzi.